

Imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik-psixologik yondashuvlarning nazariy asoslari

Gulnoz To'ymurodovna Ortiqova
Buxoro davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning nazariy asoslari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda inklyuziv ta'lim sharoitida jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etishning dolzarbligi, o'quvchilarning psixofiziologik xususiyatlarini hisobga olish zarurati asoslab beriladi. Shuningdek, jismoniy faollikning shaxs rivoji, ijtimoiy moslashuv va motivatsion holatlarga ta'siri yoritiladi. Maqolada pedagogik yondashuvlar, differensial ta'lim, individual yondashuv hamda psixologik qo'llab quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati ochib beriladi. Ushbu tadqiqot oliy va umumta'lim muassasalarida ta'lim jarayonini takomillashtirishga yo'naltirilgan nazariy manba sifatida foydalanish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: imkoniyati cheklangan, o'quvchilar, jismoniy, tarbiya, inklyuziv, ta'lim, pedagogik, yondashuv, psixologik, rivojlanish

Theoretical foundations of pedagogical and psychological approaches to improving physical education of students with disabilities

Gulnoz Tuymurodovna Ortikova
Bukhara State Pedagogical Institute

Abstract: This article scientifically analyzes the theoretical foundations of pedagogical and psychological approaches to improving physical education of students with disabilities. The study substantiates the relevance of organizing physical education classes in inclusive education, the need to take into account the psychophysiological characteristics of students. It also highlights the impact of physical activity on personal development, social adaptation and motivational states. The article reveals the importance of pedagogical approaches, differentiated education, individual approach and psychological support mechanisms. This study can be used as a theoretical resource aimed at improving the educational process in higher and general education institutions.

Keywords: disabled, students, physical, education, inclusive, education, pedagogical, approach, psychological, development

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini insonparvarlashtirish va inklyuziv yondashuvlarni keng joriy etish jarayonida imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlash masalasi alohida dolzarblik kasb etmoqda. Ayniqsa, jismoniy tarbiya fanining ushbu toifadagi o'quvchilar rivojida o'zni nafaqat jismoniy, balki psixologik va ijtimoiy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari orqali o'quvchilarda irodaviy sifatlar, o'ziga bo'lgan ishonch, mustaqillik hamda jamoadagi muloqot ko'nikmalari shakllanadi.

Imkoniyati cheklangan o'quvchilarning individual imkoniyatlarini inobatga olgan holda jismoniy tarbiya jarayonini tashkil etish pedagogdan chuqur nazariy bilim, psixologik sezgirlik va moslashuvchan yondashuvni talab etadi. Shu bois mazkur tadqiqotda jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning nazariy asoslarini tahlil qilish, ularning ta'lim amaliyotidagi ahamiyatini ochib berish asosiy maqsad qilib olindi.

I Bob. imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishning pedagogik-psixologik nazariy asoslari

Zamonaviy ta'lim tizimida imkoniyati cheklangan o'quvchilarni har tomonlamma rivojlantirish masalasi muhim ilmiy-pedagogik muammo sifatida qaralmoqda. Ushbu jarayonda jismoniy tarbiya fanining o'zni alohida ahamiyat kasb etib, u nafaqat jismoniy rivojlanishni, balki o'quvchilarning psixologik holati, ijtimoiy moslashuvi va shaxs sifatida shakllanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning nazariy asoslarini chuqur o'rganish dolzarb vazifalardan biridir.

Pedagogik nazariya nuqtayi nazaridan jismoniy tarbiya shaxsni har tomonlamma rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz ta'lim jarayonining tarkibiy qismi hisoblanadi. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlashda pedagogik jarayonni individuallashtirish, differensial yondashuv va moslashtirilgan ta'lim texnologiyalaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu yondashuvlar o'quvchilarning jismoniy imkoniyatlari, sog'lig'i, harakat faolligi darajasi hamda o'zlashtirish xususiyatlarini hisobga olishga imkon beradi. Pedagogik nazariyalarda ta'kidlanganidek, ta'lim samaradorligi o'quvchi shaxsining ehtiyojlari va imkoniyatlariga mos tashkil etilgandagina yuqori natija beradi.

Psixologik yondashuvlar esa imkoniyati cheklangan o'quvchilarning ichki motivatsiyasi, emotsional holati va o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirishga qaratiladi. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlari jarayonida o'quvchilarda muvaffaqiyat hissini uyg'otish, ijobiy rag'batlantirish orqali psixologik barqarorlikni ta'minlash

muhim hisoblanadi. Psixolog olimlarning tadqiqotlariga ko'ra, jismoniy faollik shaxsning emotsional holatini yaxshilaydi, stress va xavotir darajasini kamaytiradi hamda ijtimoiy muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bois jismoniy tarbiya darslari imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun psixologik qo'llab-quvvatlovchi muhit sifatida ham xizmat qiladi.

Nazariy jihatdan jismoniy tarbiya jarayonida pedagogik va psixologik yondashuvlarning integratsiyasi muhim ahamiyatga ega. Bu integratsiya o'quvchilarning jismoniy rivojlanishini psixik jarayonlar bilan uyg'unlashtirishga imkon beradi. Masalan, harakatli o'yinlar, jamoaviy mashqlar va individual topshiriqlar orqali o'quvchilarda ijtimoiy faollik, muloqot madaniyati va o'zaro hamkorlik ko'nikmalari shakllanadi. Bunday mashg'ulotlar nafaqat jismoniy rivojlanishga, balki shaxsning ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Inklyuziv ta'lim nazariyasida jismoniy tarbiya darslari barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratishga xizmat qilishi lozimligi ta'kidlanadi. Bu jarayonda pedagog o'quvchilarning individual ehtiyojlarini chuqur anglab, mashg'ulotlarni moslashtirilgan shaklda tashkil etishi zarur. Nazariy manbalarda qayd etilishicha, imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlashda moslashtirilgan jismoniy mashqlar, yuklama darajasini bosqichma-bosqich oshirish hamda sog'liqni saqlashga yo'naltirilgan yondashuvlar ustuvor hisoblanadi.

Shuningdek, pedagogik-psixologik yondashuvlarning nazariy asoslarida motivatsiya masalasi alohida o'rin tutadi. Jismoniy tarbiya darslarida o'quvchilarning faolligini oshirish uchun ichki va tashqi motivatsiya omillaridan samarali foydalanish zarur. Rag'batlantirish, maqtov, muvaffaqiyatni e'tirof etish kabi psixologik usullar o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Bu esa o'z navbatida jismoniy tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning nazariy asoslari o'zaro chambarchas bog'liq holda namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuvlar jismoniy tarbiya jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, o'quvchilarning individual imkoniyatlarini rivojlantirish hamda ularning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi. Nazariy asoslarning puxta o'zlashtirilishi keyingi boblarda yoritiladigan amaliy mexanizmlar uchun mustahkam poydevor vazifasini bajaradi.

II Bob. imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasida pedagogik-psixologik yondashuvlarning tahlili

Imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini samarali tashkil etishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning individual xususiyatlari, sog'lig'i holati, psixofiziologik imkoniyatlari hamda emotsional ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etishga yo'naltiriladi. Jismoniy tarbiya darslarida pedagogik-

psixologik yondashuvlarni tahlil qilish, ularning samaradorligini aniqlash va amaliyotga tatbiq etish bugungi inklyuziv ta'lim tizimining dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik yondashuvlar tahlilida, avvalo, individuallashtirilgan ta'lim tamoyiliga alohida e'tibor qaratiladi. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy rivojlanish darajasi, harakat koordinatsiyasi va chidamliligi jihatidan bir-biridan farq qiladi. Shu sababli jismoniy tarbiya darslarida yagona talab va yuklama qo'llash pedagogik jihatdan samarasiz hisoblanadi. Individual yondashuv orqali o'quvchilarning imkoniyatlariga mos mashqlar tanlanadi, mashg'ulotlar bosqichma-bosqich murakkablashtiriladi va har bir o'quvchining rivojlanish dinamikasi nazorat qilinadi. Bu yondashuv o'quvchilarda muvaffaqiyat hissini shakllantirib, darslarga bo'lgan qiziqishni oshiradi.

Differensial yondashuv ham pedagogik tahlilning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Mazkur yondashuv o'quvchilarni jismoniy tayyorgarlik darajasi, sog'lig'i holati va psixologik xususiyatlariga ko'ra guruhlariga ajratgan holda mashg'ulotlarni tashkil etishni nazarda tutadi. Differensial yondashuv orqali har bir o'quvchi o'ziga mos yuklama bilan shug'ullanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Natijada jismoniy tarbiya darslari jarohatlanish xavfisiz, sog'lomlashtiruvchi yo'nalishda olib boriladi hamda o'quvchilarning jismoniy faolligi izchil rivojlanadi.

Psixologik yondashuvlar tahlilida esa o'quvchilarning emotsional holati, motivatsiyasi va o'ziga bo'lgan ishonchi markaziy o'rinni egallaydi. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar ko'pincha o'z imkoniyatlariga nisbatan ishonchsizlik, qo'rquv yoki passivlik holatini boshdan kechiradilar. Shu bois jismoniy tarbiya darslarida psixologik qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish muhim hisoblanadi. Ijobiy rag'batlantirish, maqtov, kichik yutuqlarni e'tirof etish kabi psixologik usullar o'quvchilarning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va faol ishtirokini ta'minlaydi.

Motivatsion yondashuv pedagogik-psixologik tahlilda alohida ahamiyatga ega. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarida o'quvchilarning qiziqishini oshirish uchun o'yin texnologiyalari, musobaqaviy elementlar va jamoaviy mashqlardan foydalanish samarali hisoblanadi. Bu usullar o'quvchilarda raqobatbardoshlik, hamkorlik va o'zaro yordam ko'nikmalarini rivojlantiradi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jamoaviy faoliyat o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvini tezlashtiradi va emotsional barqarorligini mustahkamlaydi.

Pedagogik-psixologik yondashuvlarning yana bir muhim jihat – moslashtirilgan jismoniy mashqlar tizimini qo'llashdir. Bu tizim o'quvchilarning sog'lig'i holati va jismoniy imkoniyatlarini inobatga olgan holda ishlab chiqiladi. Moslashtirilgan mashqlar o'quvchilarning organizmiga ortiqcha yuklamasdan, jismoniy rivojlanishni qo'llab-quvvatlaydi. Shu bilan birga, psixologik jihatdan o'quvchilarda o'z tanasini boshqarish, harakatlarni nazorat qilish va o'ziga ishonchni oshirishga xizmat qiladi.

Inklyuziv ta'lim sharoitida pedagog va psixolog hamkorligi pedagogik-psixologik yondashuvlar samaradorligini oshiruvchi muhim omil hisoblanadi. Jismoniy tarbiya darslarini rejalashtirish va tashkil etishda psixologik diagnostika natijalaridan foydalanish o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlashga yordam beradi. Bu esa pedagogik qarorlarning ilmiy asoslangan holda qabul qilinishini ta'minlaydi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogik va psixologik yondashuvlarning uyg'un qo'llanilishi imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning nafaqat jismoniy rivojlanishini, balki shaxsiy sifatlari, ijtimoiy faolligi va emotsional holatini ham ijobiy tomonga o'zgartiradi. Shu bois pedagogik-psixologik yondashuvlarni tizimli ravishda tahlil qilish va amaliyotga tatbiq etish keyingi bobda yoritiladigan takomillashtirish mexanizmlarining asosini tashkil etadi.

III Bob. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirish yo'llari, mexanizmlari va amaliy tavsiyalar

Imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun pedagogik va psixologik yondashuvlarni amaliy mexanizmlar orqali qo'llash, shuningdek, ta'lim jarayoniga moslashtirilgan metod va texnologiyalarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Jismoniy tarbiya mashg'ulotlarining mazmuni va shakllarini takomillashtirish o'quvchilarning jismoniy rivojlanishi bilan bir qatorda ularning psixologik holati va ijtimoiy moslashuviga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Takomillashtirishning asosiy yo'llaridan biri jismoniy tarbiya darslarini individuallashtirish va moslashtirishdan iborat. Har bir imkoniyati cheklangan o'quvchi o'ziga xos jismoniy va psixologik xususiyatlarga ega bo'lganligi sababli mashg'ulotlar umumiy standart asosida emas, balki individual ehtiyojlar asosida tashkil etilishi zarur. Bunda o'quvchilarning sog'lig'i holati, harakat imkoniyatlari, chidamlilik darajasi va emotsional holati hisobga olinadi. Individual rejalashtirilgan mashqlar o'quvchilarning ortiqcha zo'riqmasdan, bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'minlaydi.

Takomillashtirish mexanizmlaridan yana biri pedagogik va psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini yaratishdir. Jismoniy tarbiya jarayonida pedagog o'quvchilarning nafaqat jismoniy faolligini, balki psixologik holatini ham doimiy kuzatib borishi lozim. O'quvchilarda o'ziga bo'lgan ishonchni shakllantirish, muvaffaqiyat hissini uyg'otish va darslarga ijobiy munosabatni rivojlantirish psixologik qo'llab-quvvatlashning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Rag'batlantirish, ijobiy baholash va individual yutuqlarni e'tirof etish orqali o'quvchilarning motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi.

Jismoniy tarbiya darslarini takomillashtirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish ham samarali mexanizm hisoblanadi. Harakatli o'yinlar, musobaqaviy

mashqlar va jamoaviy topshiriqlar o'quvchilarning darslarga qiziqishini kuchaytiradi. O'yin faoliyati orqali o'quvchilar o'z imkoniyatlarini erkin namoyon etish, muloqotga kirishish va jamoadagi o'rnini anglash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning ijtimoiy moslashuvi va psixologik barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Takomillashtirishning muhim yo'nalishlaridan biri moslashtirilgan jismoniy mashqlar majmuasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etishdir. Ushbu mashqlar majmuasi imkoniyati cheklangan o'quvchilarning jismoniy imkoniyatlariga mos bo'lib, sog'lomlashtiruvchi va rivojlantiruvchi yo'nalishda tashkil etilishi lozim. Mashqlarni tanlashda xavfsizlik, yuklama darajasining me'yoriyligi va mashg'ulotlarning uzluksizligi asosiy mezon sifatida qaraladi. Bunday yondashuv jarohatlanish xavfini kamaytiradi va jismoniy tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi.

Amaliy tavsiyalar qatorida pedagoglar malakasini oshirish masalasiga alohida e'tibor qaratish lozim. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan ishlovchi jismoniy tarbiya o'qituvchilari inklyuziv ta'lim, maxsus pedagogika va psixologiya sohalarida yetarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari zarur. Malaka oshirish kurslari, seminarlar va treninglar orqali pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish jismoniy tarbiya darslarining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, ta'lim muassasalarida pedagog va psixolog hamkorligini yo'lga qo'yish takomillashtirishning muhim mexanizmlaridan biridir. Psixologik diagnostika natijalari asosida o'quvchilarning individual xususiyatlarini aniqlash va jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini shunga mos ravishda rejalashtirish mumkin. Bu hamkorlik ta'lim jarayonining ilmiy asoslangan holda tashkil etilishini ta'minlaydi.

Texnik va moddiy sharoitlarni yaxshilash ham jismoniy tarbiya jarayonini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega. Moslashtirilgan sport anjomlari, xavfsiz jihozlar va qulay sport maydonchalari imkoniyati cheklangan o'quvchilarning mashg'ulotlarda faol ishtirok etishiga imkon yaratadi. Bunday sharoitlar o'quvchilarning jismoniy faolligini oshirib, mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.

Xulosa qilib aytganda, imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirish kompleks yondashuvni talab etadi. Individuallashtirilgan mashg'ulotlar, pedagogik va psixologik qo'llab-quvvatlash, moslashtirilgan mashqlar tizimi hamda pedagoglar malakasini oshirish orqali jismoniy tarbiya jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Ushbu bobda bayon etilgan yo'l va mexanizmlar imkoniyati cheklangan o'quvchilarning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiluvchi amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning nazariy hamda amaliy jihatlarini kompleks tarzda o'rganildi. Tadqiqot natijalari jismoniy tarbiya

jarayoni imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun nafaqat jismoniy rivojlanish vositasi, balki ularning psixologik barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi va shaxs sifatida shakllanishini ta'minlovchi muhim pedagogik omil ekanligini tasdiqladi.

Ilmiy tahlillar shuni ko'rsatdiki, imkoniyati cheklangan o'quvchilar bilan jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini tashkil etishda individual va differensial yondashuvlarni qo'llash ta'lim samaradorligini oshiradi. Pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning jismoniy imkoniyatlarini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni rejalashtirishni taqozo etsa, psixologik yondashuvlar o'quvchilarning motivatsiyasi, emotsional holati va o'ziga bo'lgan ishonchini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvlarning uyg'unligi jismoniy tarbiya jarayonining samaradorligini ta'minlaydi.

Tadqiqot davomida pedagogik va psixologik yondashuvlarning integratsiyasi asosida jismoniy tarbiya darslarini takomillashtirishning asosiy yo'llari va mexanizmlari belgilab berildi. Jumladan, moslashtirilgan jismoniy mashqlar tizimini joriy etish, psixologik qo'llab-quvvatlash muhitini yaratish, o'yin texnologiyalaridan foydalanish hamda pedagog va psixolog hamkorligini kuchaytirish muhim natijalar sifatida aniqlandi. Ushbu mexanizmlar o'quvchilarning jismoniy faolligini oshirish bilan bir qatorda ularning ijtimoiy faolligi va emotsional barqarorligini ham mustahkamlaydi.

Olingan ilmiy xulosalar asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi: imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun jismoniy tarbiya mashg'ulotlarini individual reja asosida tashkil etish; pedagoglarning inklyuziv ta'lim va psixologiya sohasidagi kasbiy kompetensiyasini oshirish; jismoniy tarbiya darslarida ijobiy rag'batlantirish va motivatsion usullardan keng foydalanish; moslashtirilgan sport jihozlari va xavfsiz sharoitlarni yaratish. Ushbu tavsiyalar ta'lim amaliyotida jismoniy tarbiya jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, mazkur tadqiqot imkoniyati cheklangan o'quvchilar jismoniy tarbiyasini takomillashtirishda pedagogik-psixologik yondashuvlarning ilmiy asoslanganligini ko'rsatib berdi hamda inklyuziv ta'lim tizimini rivojlantirishga munosib hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Абдуллаев Ш. Дж. Психологические подготовка борцов к обучением оптимизации учебно-тренировочного процесса двигательным действиям. "Science and Education" Scientific Journal 1/ ISSN 2181-0842 www.openscience.uz January 2024 / Volume 5 Issue 1

2. Абдуллаев Ш. Дж. Методы строго регламентированного упражнения для школьника, игровой и соревновательный для борцов. "Science and Education"

Scientific Journal / ISSN 2181-0842 www.openscience.uz January 2024 / Volume 5 Issue 1

3. Абдуллаев Ш. Дж. Полнодоступного включения линий эксперимента методики и приёмы педагогики по физической культуры "Science and Education" Scientific Journal / ISSN 2181-0842 www.openscience.uz January 2024 / Volume 5 Issue 3

4. Абдуллаев Ш. Дж. Теоретические данные спортивной педагогики по легкой атлетики и развития психологической готовности спортсмена. "Science and Education" Scientific Journal / ISSN 2181-0842 www.openscience.uz January 2024 / Volume 5 Issue 3

5. Абдуллаев Ш. Дж. Педагогический маятник - генератор искусственной нагрузки гимнастики, создающий интенсивности и распределения энергии/"Science and Education" Scientific Journal / ISSN 2181-0842 www.openscience.uz March 2024 / Volume 5 Issue 3

6. Abdullayev Sh.Dj. O'qituvchi faoliyatiga kreativ yondashuv va uning innovatsion xususiyatlari. "Zamonaviy jismoniy tarbiya va sportda: integratsiya, evolyutsiya, modernizatsiya, fan va ta'limni rivojlantirish yo'llari" mavzusida Xalqaro miqiyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya. Buxoro – 2024 yil 22 noyabr

7. Abdullayev Sh.Dj. Jismoniy tarbiya va sport sohasida aholini ommaviy sog'lomlashtirish texnologiyalari. "Zamonaviy jismoniy tarbiya va sportda: integratsiya, evolyutsiya, modernizatsiya, fan va ta'limni rivojlantirish yo'llari" mavzusida Xalqaro miqiyosidagi ilmiy-amaliy konferensiya. Buxoro – 2024 yil 22 noyabr

8. Абдуллаев Ш. Дж. Effectiveness of experimental work aimed at developing environmental competence of students. (Эффективность экспериментальной работы, направленной на развитие экологической компетентности студентов) Опубликовано EDP Sciences. E3S Web of Conferences 587, 03025 (2024 <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202458703025> GreenEnergy 2024. 12 стр. Creative Commons. Лицензия с указанием авторства 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

9. Абдуллаев Ш. Дж. Жисмоний тарбия ва спорт назарияси. Дарслик. "Камолот" нашриёти Бухоро - 2024. 131-бет. 19,5 б.т

10. Abdullayev Sh.Dj. INDIVIDUAL AND TEAM TACTICS IN SAMBO WRESTLING FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS. Journal of Multidisciplinary sciences and innovations German INTERNATIONAL JOURNALS COMPANY. ISSN:2751-4390 IMPACT FACTOR (RESEARCHBIB): Academic research index <https://ijmri.de/index.php/jmsi> volume 4, issue 2, 2025

11. Abdullayev Sh.Dj. Determining Age-Appropriate Physical Loads in Sambo Training Sessions. Spanish Journal of Innovation and Integrity ISSN 2792-8268 Volume-42 May -2025 <http://sjii.indexedresearch.org> 91-95 page.

12. Abdullayev Sh.Dj. THEORETICAL FOUNDATIONS OF SAMBO AND ITS ROLE IN DEVELOPING PHYSICAL FITNES. Advances in Scienceand Education, 2025, Vol.01, No.11 <https://doi.org/10.70728/edu.v01.i11.007>

13. Abdullayev Sh.Dj. Sambo kurashida sport mashgulotiarining mazmuni. "OSIYO XALQARO UNIVERSITETI AXBOROTNOMASI" Ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2025-yil, 12-son, 62-67 bet.

14. Abdullayev Sh.Dj. Ortikova G.T IMKONIYATI CHEKLANGAN TALABALARNING JISMONIY MASHG'ULOTLARI MAZMUNI. "Inson kapitalini rivojlantirishda jismoniy tarbiya va sportning zamonaviy tendensiyasi" mavzusida o'tkaziladigan xalqaro miqiyosidagi ilmiy-amaliy anjumani" XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA MATERIALLARI TO'PLAMI Buxoro:-2025-yil, 22-noyabr

15. Abdullayev Sh.Dj., Raxmatov B.I. Sog'lom turmush tarzini boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllantirish. Inson kapitalini rivojlantirishda jismoniy tarbiya va sportning zamonaviy tendensiyasi" mavzusida o'tkaziladigan xalqaro miqiyosidagi ilmiy-amaliy anjumani. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallaril to'plami Buxopo:-2025-yil, 22-noyabr

16. Abdullayev Sh.Dj., Ustozni yodga olib (M.X.Maxmudov xotirasiga bag'ishlab). Inson kapitalini rivojlantirishda jismoniy tarbiya va sportning zamonaviy tendensiyasi" mavzusida o'tkaziladigan xalqaro miqiyosidagi ilmiy-amaliy anjumani. Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya materiallaril to'plami Buxopo:-2025-yil, 22-noyabr

17. Abdullayev Sh.Dj. INDIVIDUAL AND TEAM TACTICS IN SAMBO WRESTLING FOR CHILDREN AND ADOLES CENTS Journal of Multidisiplinaru sciences and innvations German INTERNATIONAL JORNALS COMPANY. ISSN:2751-4390 IMPACT FAKTOR (RESEARCHBIB): Akademik research index <https://ijmri.de/index.php/jmsi> volume 4, issue 2, 2025

18. Abdullayev Sh.Dj. Determining Age-Appropriate Physical Loads in Sambo Training Sessions. (Определение возрастных физических нагрузок на занятиях по самбо.) Spanish Journal of Innovation and Integrity ISSN 2792-8268 Volume-42 May -2025 <http://sjii.indexedresearch.org> 91-95 page.

19. Abdullayev Sh.Dj. THEORETICAL FOUNDATIONS OF SAMBO AND ITS ROLE IN DEVELOPING PHYSICAL FITNESS Advances in Scienceand Education, 2025, Vol.01, No.11 <https://doi.org/10.70728/edu.v01.i11.007>

20. Abdullayev Sh.Dj. Jismoniy tarbiyaning umumlashtirilgan funksiyalar nazariyasi, sambo pedagogikasida madaniyat va sport PEDAGOGIK MAHORAT|| ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2024, № 11 33-38 bet.

21. Abdullayev Sh.Dj. Samboning jismoniy tarbiyadagi ko'p funksiyanalligi hamda murakkab vazifalari "PEDAGOGIK MAHORAT" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2024, № 12 175-181 bet.

22. Abdullayev Sh.Dj. Sambochilarda jismoniy sifatlarning uyg'unligini rivojlanishi "PEDAGOGIK MAHORAT" ilmiy-nazariy va metodik jurnal. 2025, № 1 62-68 bet.